

24. *Corylus avellana* L. — Leszczyna pospolita

Gatunek euroazjatycki. Zasięgiem swoim obejmuje niemal całą Europę, z wyjątkiem północnej części Półwyspu Skandynawskiego i południowej części Półwyspu Pirenejskiego. Na północy, w Norwegii, dochodzi do wysp Orkney prawie po 68° szerokości geograficznej północnej, w Finlandii po 64°, a w Związku Radzieckim nad jeziorem Ładoga po 61°41'. Na południu sięga po Krym, Kaukaz, północno-zachodni Iran i Małą Azję, gdzie w południowej Turcji rośnie jeszcze w górach Amanus; ponadto występuje na Cyprze i na Półwyspie Peloponeskim. Na wschodzie dociera do Uralu, którego jednak nie przekracza.

C. avellana jest pospolitym komponentem podszytu świetlistych lasów: liściastych (bukowych, dębowych lub dębowo-grabowych), liściasto-szpilkowych lub szpilkowych (głównie świerkowych). Zwykle rośnie na porębach i polanach śródleśnych, na skrajach lasów, a także w wielogatunkowych zaroślach na stokach dolin rzecznych, na zboczach jarów i wąwozów. Rzadko tworzy czyste zarośla. W strefie stepowej najczęściej występuje razem z: *Prunus spinosa*, *Rhamnus cathartica*, *Frangula alnus*, *Acer tataricum*, *Acer campestre*, *Cornus sanguinea*, *Viburnum opulus*, *Rosa* sp. i *Crataegus* sp. W zachodniej i południowej części zasięgu, w rejonie przyśródziemnomorskim pojawia się na słonecznych zboczach lub na stokach dolin rzecznych w towarzystwie *Ostrya carpinifolia*, *Berberis vulgaris*, *Clematis vitalba*, *Sorbus aria*, *Populus tremula*, *Cytisus* sp., *Rosa* sp. i *Crataegus* sp.

W górskich lasach szpilkowych *C. avellana* dociera prawie do górnej granicy lasu, a nawet po piętro subalpejskie. Najwyżej położone stanowiska notowano na Kaukazie do wysokości 2300 m n.p.m., w Bułgarii — do 1800 m, w Alpach Szwajcarskich w kantonie Graubünden do 1730 m, w górach Owerni — do 1540 m, w górach Harcu — do 810 m, a w południowej Norwegii — do 600 m.

Mapę ogólnego rozmieszczenia *C. avellana* opracowali T. Schmucker (1942, Die Baumarten der Nördlich-gemässigten Zone und ihre Verbreitung, *Silvae Orbis*, 4), V. I. Grubov (1951, Derevia i kustarniki SSSR, 2), H. Walter (1954, Grundlagen der Pflanzenverbreitung, 2 Arealkunde), H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora). Ponadto szczegółową, punktową mapę dla Półwyspu Skandynawskiego opublikował E. Hultén (1971, Atlas över växternas utbredning i Norden), a dla Wysp Brytyjskich F. H. Perring i S. M. Walters (1962, Atlas of the British Flora).

W Polsce leszczyna pospolita rozproszona jest na terenie całego kraju zarówno na nizinach, jak i w górach. Uważana jest za gatunek charakterystyczny dla klasy *Querceto-Fagetaea*. Występuje przede wszystkim w zespołach z rzędu *Fagetalia silvaticae*, jak np. *Luzulo-Fagetum* (kwaśna buczyna górską) i *Carici-Fagetum* (ciepłolubna buczyna), a także w zespołach związku *Carpinion betuli* (grądy), np. *Galio (silvatici)-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*. Ponadto towarzyszy borom mieszanym sosnowo-dębowym (*Pino-Quercetum*) i lasom jodłowo-bukowym. Rzadziej podawana jest z borów sosnowych, np. z zespołu *Vaccinio myrtilli-Pinetum*. Na stromych, nasłonecznionych zboczach nad brzegami rzek i jezior, lub w jarach tworzy zespół zaroślowy *Peucedano cervariae-Coryletum* (*Corylus avellana* — *Peucedanum cervaria*).

Najlepiej rośnie na świeżych, wilgotnych, żyznych glebach o wysokiej zawartości wapnia, o odczynie pH zasadowym lub obojętnym, a tylko rzadko kwaśnym. Równie dobrze rozwija się na ciężkich rędzinach kredowych, na wapieniach na stromych zboczach niskich gór, a w wyższych położeniach na skałach wapiennych. U nas najwyżej położone stanowiska podawane były z Tatr — na Mnichu — 1335 m n.p.m. (Pawłowski, 1930, Kosmos, 55 ser. A), z Górców — na szczycie Lubania 1220 m (Kornaś, 1957, Monogr.

Botan., 5), z Bieszczadów Zachodnich — na Poloninie Wetlińskiej 1210 m (Jasiewicz, 1965, Monogr. Botan., 20), w paśmie Policy — w Sidzinie 730 m (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Fl. et Geobot., 8, 3).

Mapa rozmieszczenia *C. avellana* w Polsce nie była dotąd opracowana.

This is an Euro-Asiatic species. Its range covers almost the whole of Europe except for the northern part of the Scandinavian peninsula and southern part of the Iberian peninsula. In the north, in Norway and in the Orkney Islands it attains almost 68° Lat. N, in Finland 64° and in the USSR on Lake Ladoga 61°41'. In the south it reaches the Crimea, Caucasus, northwestern Iran and Asia Minor, where in southern Turkey it can even be found in the Amanus Mts. It occurs also on Cyprus and in the Peloponnesos peninsula. In the east it reaches the Urals but it does not go beyond them.

C. avellana is a common component of the understorey in sparse forests: deciduous (beech, oak and oak-hornbeam), mixed and coniferous (primarily spruce). It commonly grows on clearings on forest edges, and also on multispecific thickets on river banks, in gorges and ravines. Rarely it forms monospecific groups. In the steppe region it occurs most commonly with *Prunus spinosa*, *Rhamnus cathartica*, *Frangula alnus*, *Acer tataricum*, *Acer campestre*, *Cornus sanguinea*, *Viburnum opulus*, *Rosa* sp. and *Crataegus* sp. In western and southern part of the range, in the near-Mediterranean region it occurs on insolated slopes or on the banks of river valleys together with *Ostrya carpinifolia*, *Berberis vulgaris*, *Clematis vitalba*, *Sorbus aria*, *Populus tremula*, *Cytisus* sp., *Rosa* sp. and *Crataegus* sp.

In the mountain coniferous forests *C. avellana* reaches almost the upper tree limit and even the sub-alpine stratum. The most elevated stands have been reported from the Caucasus, up to 2300 m, from Bulgaria to 1800 m, from the Swiss Alps in the Graubünden Canton to 1730 m, in the Auvergne Mts. to 1540 m, in the Harz Mts. to 810 m and in southern Norway to 600 m.

A general map of distribution of *C. avellana* has been prepared by T. Schmucker (1942, Die Baumarten der Nördlich — gemässigten Zone und ihre Verbreitung, *Silvae Orbis*, 4), by V. J. Grubov (1951, Derevia i kustarniki SSSR, 2), by H. Walter (1954, Grundlagen der Pflanzenverbreitung, 2, Arealkunde), and by H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert (1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora). Also a detailed point map of distribution has been prepared for the Scandinavian peninsula by E. Hultén (1971, Atlas över växternas utbredning i Norden) and for the British Isles by F. H. Perring and S. M. Walters (1962, Atlas of the British Flora).

In Poland hazel is distributed throughout the country both in the lowlands and in the mountains. It is considered as a species characteristic for the class *Querceto-Fagetaeá*. It occurs primarily in associations of the order *Fagetalia silvaticae* such as *Luzulo-Fagetum* (acid mountain beechwoods) and *Carici-Fagetum* (warm beechwoods) and also in the associations of the alliance *Carpinion betuli* (hornbeam forests) such as: *Galio (silvatici)-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*. It also accompanies mixed pine-oak forests (*Pino-Quercetum*) and fir-beech forests. More rarely it has been reported from pine forests eg. from the association *Vaccinio myrtilli-Pinetum*. On steep insolated slopes on river and lake banks or in gorges it forms thicket associations *Peucedano cervariae-Coryletum* (*Corylus avellana* — *Peucedanum cervaria*).

It grows best on moist rich soils with high calcium content, a high or neutral pH, and only very rarely on acid soils. It also develops well on heavy calcareous rendzinas, on limestones, on steep slopes of small mountains and in the higher reaches of the mountains on limestone rocks. In Poland the most elevated stands of hazel have been reported from the Tatra Mts, from Mnich at 1335 m (Pawłowski, 1930, *Kosmos*, 55, ser. A), from the Gorce Mts. at the Lubań peak at 1220 m (Kornaś, 1957, Monogr. Botan., 5) from western Bieszczady at the Wetlińska Polonina at 1210 m (Jasiewicz, 1965, Monogr. Botan., 20) and in the Polica range from Sidzina at 730 m (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Fl. et Geobot., 8, 3).

A map of distribution of *C. avellana* in Poland has not been prepared before.

Евроазиатский вид. Его ареал охватывает почти всю Европу, за исключением северной части Скандинавского полуострова и южной части Пиренейского. На севере, в Норвегии, доходит до Оркнейских остро-

вов, т.е. почти до 68°с.ш., в Финляндии — до 64°, в Советском Союзе у Ладожского озера — до 61°41'. На юге заходит в Крым и на Кавказ, в северо-западный Иран и Малую Азию, где растет на горах Аман (Турция); кроме того, встречается на Кипре и Пелопонеском полуострове. На востоке доходит до Урала, не переходя его, однако.

Обыкновеннейший компонент подлеска светлых лесов: лиственных (буковых, дубовых или дубово-грабовых), хвойно-лиственных или хвойных (преимущественно еловых). Обычно растет на вырубках и лесных полянах, на опушках леса, а также в многовидовых зарослях на скатах речных долин, на склонах оврагов и ущелий. Редко образует чистые заросли. В степной зоне чаще всего растет вместе с *Prunus spinosa*, *Rhamnus cathartica*, *Frangula alnus*, *Acer tataricum*, *Acer campestre*, *Cornus sanguinea*, *Viburnum opulus*, *Rosa* sp., *Crataegus* sp. В западной и южной частях ареала, в присредиземноморском районе, произрастает на солнечных склонах или на скатах речных долин в сообществах с *Ostrya carpinifolia*, *Berberis vulgaris*, *Clematis vitalba*, *Sorbus aria*, *Populus tremula*, *Cytisus* sp., *Rosa* sp., *Crataegus* sp.

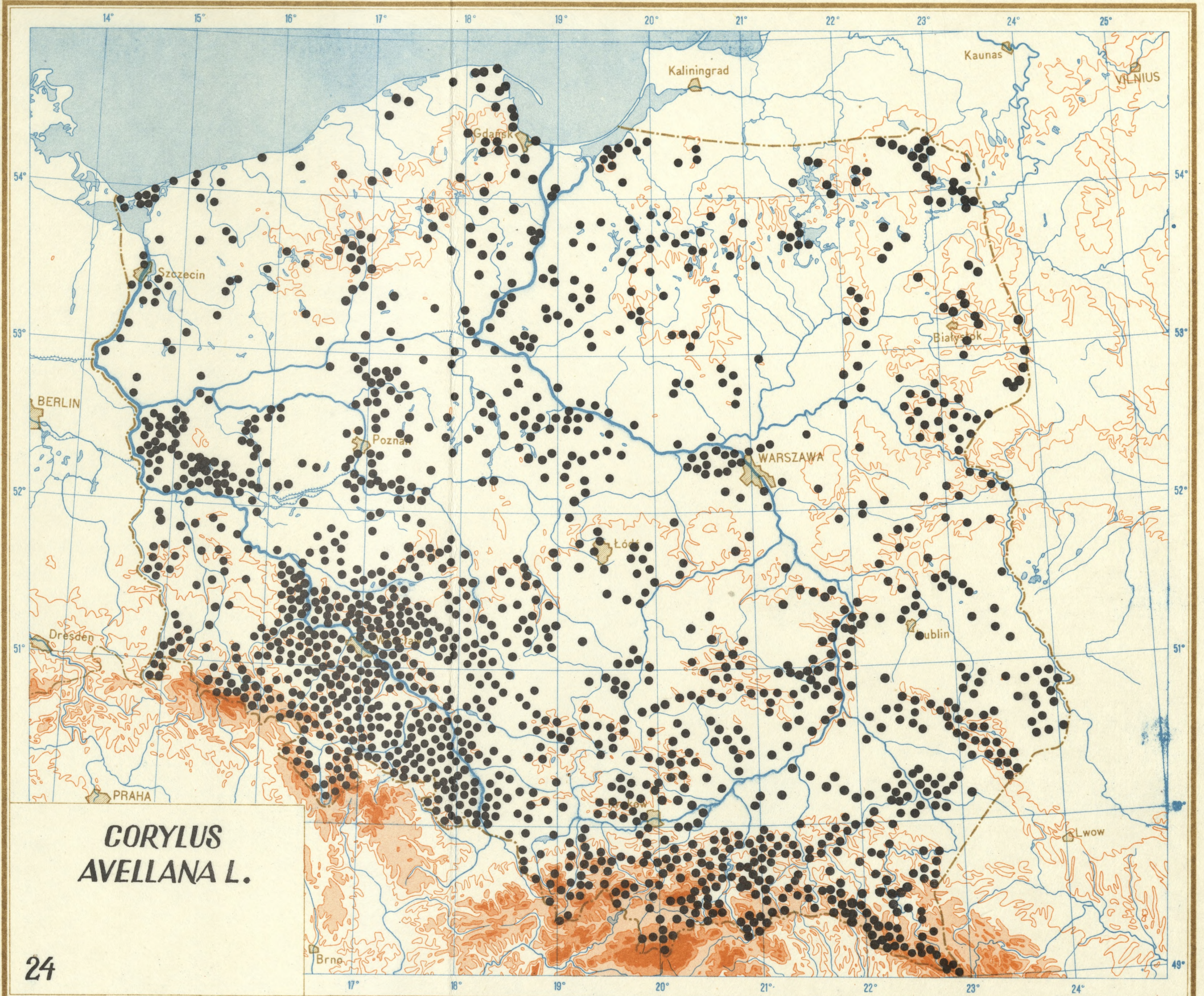
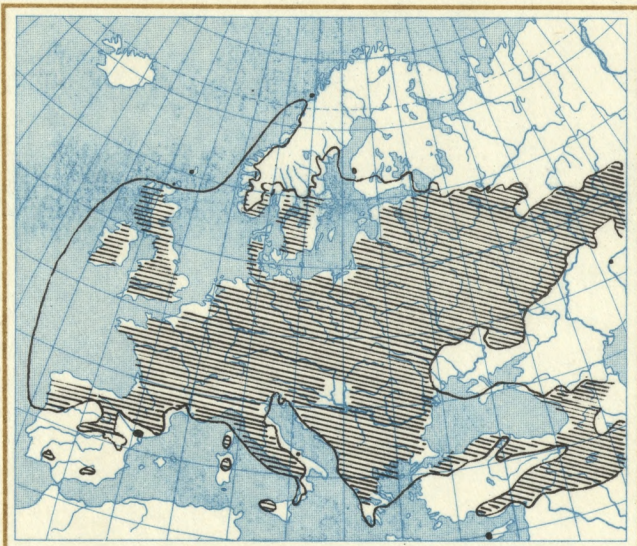
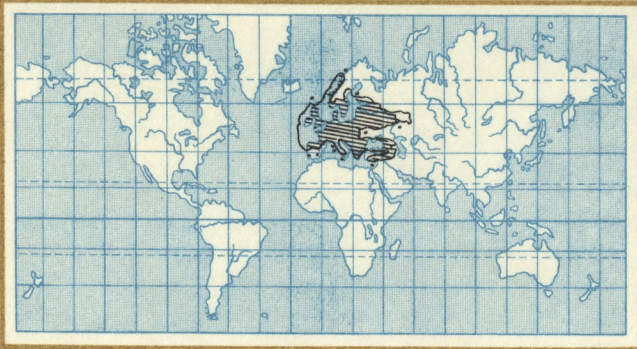
В горных хвойных лесах поднимается почти до верхней границы леса и даже до субальпийского яруса. Самые высокие местонахождения отмечены: на Кавказе — до 2300 м над ур. м., в Болгарии — до 1800 м, в Швейцарских Альпах в кантоне Граубюнден — до 1730 м, в горах Оверни — до 1540 м, в горах Гарца — до 810 м, в южной Норвегии до 600 м.

Карты общего распространения вида обрабатывались несколько раз (Schmucker, 1942, Die Baumarten der Nördlich-gemässigten Zone und ihre Verbreitung, *Silvae Orbis*, 4; Грубов, 1951, Деревья и кустарники СССР, 2; Walter, 1954, Grundlagen der Pflanzenverbreitung, 2 Arealkunde; Meusel, Jäger, Weinert, 1965, Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora). Кроме того, имеются детальные точечные карты для Скандинавского полуострова (Hultén, 1971, Atlas över växternas utbredning i Norden) и для Британских островов (Perring, Walters, 1962, Atlas of the British Flora).

В Польше лещина обыкновенная распространена по всей стране — как на равнинах, так и в горах. Считается характерным видом для класса *Querceto-Fagetea*. Встречается прежде всего в ассоциациях, относящихся к порядку *Fagetalia silvaticae* например *Luzulo-Fagetum* (кислая горная бучина) и *Carici-Fagetum* (теплая горная бучина), а также в ассоциациях из союза *Carpinion-betuli* (гронды), например *Galio (silvatici)-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*. Кроме того, присутствует в смешанных сосново-дубовых борах (*Pino-Quercetum*) и в пихтово-буковых лесах. Реже отмечается в сосновых борах, например в ассоциации *Vaccinio myrtilli-Pinetum*. На крутых солнечных склонах по берегам рек и озер или в оврагах создает заросли ассоциации *Peucedano cervariae-Coryletum* (*Corylus avellana-Peucedanum cervaria*).

Лучше всего растет на свежих, влажных, плодородных почвах с высоким содержанием извести, с щелочным или нейтральным рН и лишь очень редко — с кислым. Одинаково хорошо развивается на тяжелых меловых рендзинах, на известняках, расположенных на крутых склонах низких гор, а в более высоких ярусах — на известняковых скалах. У нас отмечены следующие наиболее высокие местонахождения: в Татрах (на Мниху) — 1335 м над ур. м. (Pawłowski, 1930, *Kosmos*, 55 ser. A), в Горцах (на вершине Любаня) — 1220 м (Kornaś, 1957, *Monogr. Bot.*, 5), в Западных Бещадах (на Полонине Ветлинской) — 1210 м (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Bot.*, 20), в Пасьме Полицы (Сидзина) — 730 м (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, *Fragm. Flor. et Geobot.*, 8, 3).

Карта распространения вида в Польше до сих пор не была составлена.

**CORYLUS
AVELLANA L.**

CORYLUS
AVELLANA L.

24

